

Matajur

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Sped. in abb. post. 7. gruppo
Poština plačana v gotovini
List izhaja z vsemi potrebnimi dovoljenji vladnih oblasti.
Il giornale si stampa col permesso delle Autorità della provincia di Udine.

UREDNIŠTVO in UPRAVA v. Mazzini, 10, Videm-Udine
Naročnina: letna 350.— lir, 6 mesečna 180.— lir

Lir. 15.—

VIDEM, 19. JUNIJA 1951.

Leto II. Štev. 19

Pravica in svoboda

Novica, da je dobil neodvisni kandidat Molar na Brezjah absolutno večino, se je razširila že v ponedeljek popoldne v vsej občini. Ta volivna sekcija je namreč zelo majhna in pregled glasovnic za pokrajinske volitve je trajal komaj pol-drugo uro. Ni nam znano kakšen učinek je imela ta novica na oblasti; vendar pa smo ugotovili, da je takoj potem začel velik promet avtomobilov in ljudi po vsej dolini. Ko so potem začeli prihajati podatki z drugih volišč, so znatno znižali uspeh neodvisnega kandidata v izključno korist kandidata demokristjanov.

Ne da bi hoteli kaj podtikati naj omejnimo podobnost z nekim drugim dogodkom iz leta 1946 in ki ga često omenjajo monarhisti.

Tedaj je bil na vrsti ustavni referendum za monarhijo ali republiko. V začetku je imela monarhija prednost, dokler ni tekoma noči, začela izmenjavati številnih telegramov in telefonskih pogovorov med Viminalom in mesti v Severni Italiji. Končno je zjutraj takratni minister Romita lahko javil, da je po zelo težkem porodu nastala Italijanska republika. Zlobni jeziki so tedaj namigavali, da bi morali poleg spomenika Mazziniju, kot očetu republike, postaviti tudi majhen spomenik Romiti. Težko je povedati zakaj okoli vsakih volitev v Italiji krožijo dvomi o sleparijah, kakor duhovi okrog starih grajskih razvalin; dejstvo je, da imamo v tem oziru že nekakšno tradicijo.

ko je videmski dnevnik v torek zjutraj lahko objavil rezultate za pokrajinski svet iz vseh ostalih sedmih občin, samo iz občine Tajpane so mu manjkali podatki.

Vključ vsemu pa je lista z smreko potokla listo kominformistov in ono socialistov. Toda s precej komplicirano igro preferenc so to listo osleparili tako, da je dobila v občinskem svetu enega enega svetovalca, dočim so enega dali kominformistom in kar dva socialistom, čeprav ti zadnji niso imeli niti polovico toliko glasov, kakor pa lista z smreko.

Res je, da je Italija domovina prava. Tukaj so vsi tako dobri pravniki, da znajo izvitni svojo korist in prikrivati zakone po svojih željah. Iz tega dejstva se je porodil tudi rek: »Čim je zakon napravljen, se ga da izigrati.

Vsekakor je vse v redu; volivni rezultat bo proglašen kot pravičen in mi se ne bomo pritožili. Zaupali smo volivnim predsednikom in skrutinatorjem in se nismo poslužili niti pravice, da bi imenovali predstavnike liste. Tako je bilo naše zaupanje poplačano, kot si pač zasluži.

Čigave glasovnice so uničili?

Veliko število glasovnic je bilo uničenih. Na volišču št. 4 občine Brdo so bili po pregledu glasovnic za občinski svet objavljeni naslednji rezultati: 101 glas za demokristjane, 60 za neodvisno listo in preko 60 glasovnic uničenih. Pripomnimo naj, da so na tem volišču glasovali volivci iz treh vasi: Podbrdo, Muzac in Njivica. Vas Muzac je imela svojega kandidata samo na neodvisni listi in je logično, da so vsi vaščani volili za tega svojega človeka. Volivcev iz Muzca je bilo 54. Da bi dosegli število 60 glasov je torej manjkalo še samo 6 glasov od katerih so brez dvoma trije od treh kandidatov iz Podbrda in Njivice. Ostali trije glasovi naj bi bilo vse kar je ta lista lahko nabrala v teh vaseh.

In vendar je prav gotovo, da so najmanj njihovi najbližji sorodniki glasovali za svoje kandidate. Iz tega lahko sklepamo, da je večina glasov, ki so bili uničeni, bilo oddanih za neodvisno listo. Zares škoda, da je toliko volivcev napravilo pomote pri glasovanju in zares škoda, da so prav na tem volišču smatrali za neveljavne glasovnice, kjer so prebrali znak v glavi in dali preferenčni glas isti listi. Na drugih voliščih so bile take glasovnice sprejete kot veljavne. Toda na tem volišču je bil predsednik sin demokristjanskega župana, ki je znova kandidiral, za skrutinatorja pa so postavili njegovega svaka.

Na preko tisoč volivcev je bilo v tej občini priznanih samo 333 pravih glasovnic. Torej manj kot ena tretjina od celotnega števila. Ali ni to premalo? Toda demokristjani so skušali spletkariti tudi na račun vaških nasprotij, da bi mogli razpršiti glasove med preferenčne glasove. Tako se je zgodilo, da sta dobili samo dve in ne največji vasi v občini osem občinskih svetovalcev od 15, medtem ko jih je ostalo za drugih pet vasi samo sedem.

To se nam zdi malo čudno. Toda na znački demokristjanov je zapisano »Libertas« (namreč zanje, da lahko delajo kar hočejo), medtem, ko je bilo geslo neodvisnih »Pravica«. Izgleda pa, da v Italiji pravica in svoboda nikakor ne moreta iti skupaj.

Strah iz Brezij

V tajpanski občini je lista z smreko dobila absolutno večino na volišču v Brezjah kot smo že omenili. Ta rezultat je bil že znan, ko so na drugih voliščih pregledovali glasovnice za pokrajinski svet in komaj začeli s pregledovanjem glasovnic za občinske volitve. Posledica je bil precejšnji alarm, toda rezultat na drugih voliščih ni prinesel nobenega presenečenja: demokristjani so triumfirali.

Vsekakor čuden ta začetek v izključno korist neodvisnega kandidata Molarja in njegove liste z smreko, kateremu je sle-

dil alarm in beganje z avtomobili dokler ni prišlo do demokristjanske zmage. Čudno tudi, da je bila ta občina edina v vsem volivnem okrožju, ki je zaključila s pregledom glasovnic razmeroma pozno v primeri z drugimi občinami; ta-

Korak naprej

Upravne volitve so zaključene in lahko napravimo obračun ter pogledamo, kako so potekle. Pri pokrajinskih volitvah za videmsko pokrajino sta se predstavila dva neodvisna kandidata za obrambo koristi našega ljudstva: Marinic Jožef in Molar Aleksander. Proti tema dvema neodvisnima kandidatom so takoj začeli silovito propagando in vrgli med ljudstvo glas, da ta dva človeka nimata namenov za obrambo koristi teh krajev, ampak da bi omogočila njih priključitev k Jugoslaviji. Jasna je neresničnost te obtožbe, ki so jo vrgli med ljudi samo zato, da bi jih prestrašili in preprečili svobodno izbero tistih kandidatov, ki bi lahko branili koristi teh krajev. Vključ taki propagandi pa je ljudstvo preudarilo in volilo po slovenskih krajih v velikem številu za ta dva kandidata.

V Brezjah je neodvisni kandidat Molar dosegel absolutno večino in odnesel 60 odst. glasov. To pomeni, da je tudi precej žensk glasovalo svobodno in se ni pustilo vplivati po verski propagandi. Pripomnimo naj, da ni Molar v tej vasi delal nikakšne propagande, medtem ko so poslali demokristjani tja kar dva svoja govornika: Cautero in Gemma. To pomeni, da kjer se je narod začel prebujati, ne dosežejo zaželenega učinka niti propaganda, niti ne strahovanja.

Vsi so jih napadli

Propaganda proti neodvisnim kandidatom je bila zelo ostra. General Morra je porabil eno celo nedeljo, da je obiskal vas za vasjo v Terski dolini in obvestil njene dobre prebivalce, da ne smejo voliti za Molarja, ker bodo na ta način volili za Tita proti Italiji in proti veri. Vključ vsej tej gonji pa je omejnjeni kandidat na treh voliščih te občine odnesel 40 odstotkov glasov, kar je nedvomno velik uspeh, zlasti če pomislimo, da je bilo pri volitvah udeležnih mnogo več žensk kot pa moških in da so zlasti duhovniki delali veliko propagando za krščansko demokracijo; ženske so namreč volile križ s ščitom, da bi ne šle v pekel. Predvsem so zanimivi rezultati po vaseh Brdo in Sedlišča, kjer je neodvisni kandidat odnesel skoraj toliko glasov, kot general Morra: Moški so

glasovali za prvega, ženske in samo kakšen moški za drugega.

Tudi drobna propaganda jim je prišla prav v borbi proti neodvisnemu kandidatu. Ko je imel Molar svoje volivno zborovanje v Classi in je zavrnil obtožbo, da je izdajalec domovine, se je javno vmešal tudi domač župnik in ga vprašal: »Če ni res, kar je dejal general Morra, povejte nam, kaj hodite vedno iskat v Jugoslavijo?« To je bila direktna obdolžitev, da hodi Molar večkrat onstran meje, kjer naj bi prejemal navodila. Toda župnik je bil zelo slabo obveščen od svojega generala, ker Molar ni bil še nikoli preko meje.

V Sedlišču so nalepili celo lepak z dvema fotografijama: prva je predstavljala jugoslovanskega vojaka in spodaj je bilo zapisano: »To je Molarovič. ko lovi Italijane med vojno«. Druga je

Vključ spletkam - uspeh

Ceprav je bila borba tako huda, pa so bili rezultati dobri, ker je v volivnem okrožju St. Peter Slovenov - Povoletto neodvisen kandidat Marinic, dosegel 309 glasov proti 279, kolikor jih je nabral kandidat »Ljudskega furlanskega gibanja« Scalettaris. In vendar je Scalettaris odvetnik, Marinic pa samo navaden delavec.

V volivnem okrožju Tarcent je Molar nabral 782 glasov, »Ljudsko furlansko gibanje« pa jih je nabralo samo

»MATAJUR« JE IZSEL Z OSEM-DNEVNO ZAMUDO, DA JE LAHKO OBJAVIL REZULTATE VOLITEV.
UREDNIŠTVO.

25 več. In vendar sta v tem okrožju samo dve občini kjer prebivajo Slovenci, medtem ko v ostalih šestih, ki so tudi večje, prebivajo Furlani.

V občini Brdo je bila neodvisna lista v manjšini nasproti demokristjanom. Tukaj je zadeva precej zapletena. Ker bi se morala predložiti prvotno neodvisna lista z znakom »lopate in kose« in geslom »Za našo zemljo«. Ker pa so demokristjani spletkarili na ta način, da so hoteli postaviti še tretjo listo pod imenom neodvisnih, ker so upali na ta

»Rusi glasujejo za srp in kladivo, Italijani pa za ščit s križem«. Tako je bilo zapisano v nadškofijskem tedniku Katoliške akcije, ki je izšel v soboto pred volitvami. S tem geslom, napisanim z velikimi črkami, so hoteli pozvati ljudstvo, da bi volilo za demokristjane. Tako so jim hoteli dati razumeti, da so tisti, ki glasujejo za srp in kladivo, ki je komunistična značka, Rusi in izdajalci domovine, medtem ko bodo pravi Italijani glasovali edino le za ščit s križem.

To geslo je vsekakor dragoceno priznanje, v kakšnih razmerah se vršijo volitve v Italiji. Mi namreč razumemo to stvar tako, da naj Rusi glasujejo za srp in kladivo, Italijani pa za ščit s križem, ker niti eni, niti drugi ne smejo storiti drugače.

Isti časopis trdi, da v Rusiji ni svobodnih volitev, ker je tam samo ena volivna lista in imajo volivci možnost edino le, da volijo zanje, ali pa se vzdržijo. Ni nam znano, ker časopis o tem ne govori, kakšna nevarnost preti tistim ruskim državljanom, ki se vzdržijo glasovanja.

Italijanski katoličani trdijo, da ni mogoče biti dober Italijan, če človek ni tudi dober katoličan, ker po njihovem mnenju vsa zgodovina potrjuje dejstvo, da državljani raznih veroizpovedi skušajo delati v korist drugih narodov. Vsekakor pa so Italijani po ogromni večini katoličani.

Tako ima vsak italijanski državljani kar dvojno osebnost: je italijanski državljani s svojega civilnega in katoličan s svojega verskega stališča. S civilnega stališča lahko vsak državljani dela in misli kar hoče, kot katoličan pa je zapleten v strašansko mrežo, iz katere mu

predstavlja enega obmejnih blokov in spodaj je bilo zapisano: »Glejte Molaroviča, ko gre čez mejo«. Škoda, ker nihče ni imel poguma, da bi prevzel odgovornost za takšne lepake.

V borbi proti Marinicju so razdeljevali letake, na katerih je bilo rečeno, da kdor bi volil Marinicja, bi volil Tita. To je bilo tudi bistvo vse kampanje proti neodvisnima kandidatom: Hoteli so napolniti ljudi, da kdor volj zanje, voli za priključitev k Jugoslaviji.

način zmešati ljudem pojme, je bilo treba predstaviti samo eno enotno listo, ki je imela za značko tehniko. Ta lista je zbrala 30 odst. veljavnih glasov. Vendar moramo pripomniti, da niti ena tretjina volivcev ni glasovala samo za listo, ampak se je večina zadovoljila s preferenčnimi glasovi, medtem ko je bilo po drugi strani uničenih veliko število glasovnic.

V tajpanski občini so postavili proti listi z smreko v zadnjem trenutku kar dve opozicijski listi: eno za kominformiste in eno za socialiste. In vendar je lista z smreko daleč prekosila tako kominformiste, kakor socialiste.

Tudi neodvisna lista v Grmeku je dosegla znaten uspeh, čeprav je imela samo štiri kandidate, zaradi česar so morali dati preferenčne glasove drugi listi, ki je imela 12 kandidatov.

Po vsem, kar smo zgoraj navedli, lahko trdimo, da smo zmagali. Prvi korak je napravljen in drugi mu bodo sledili. To pa ne v duhu sovraštva nasproti Italiji, niti ne v duhu identitizma, ali nacionalizma, ampak ker se zavedamo, da so tudi ljudje, ki se rodijo v naših dolinah, človeška bitja in imajo pravico, da se z njimi ravna kot z vsemi drugimi ljudmi, ne pa kot z živalmi.

Državljeni in katoličani

je nemogoče uiti. Verske oblasti mu ne dopuščajo nikake svobode, ampak mu ukazujejo celo, kako naj misli o političnih zadevah. Zato pa ne more državljani, kar se tiče volitev, napraviti nič drugega kot to, kar mu je ukazano.

V cerkvi duhovnik ne govori o politiki, ali vsaj on trdi tako, ampak da opozarja svoje ovčice, naj se varujejo volkov, ki bi jih radi požrli. Tako pravijo n. pr., da je treba voliti po vesti in kdor sploh ne voli, ali kdor ne voli po vesti, napravi smrten greh in si zapravi nebesa. »Bolje je, da ne greste v cerkev, kot pa da ne greste voliti, bolj je ne moliti, kot pa voliti slabo. Kdor sploh ne bo volil, ali kdor ne bo volil kakor mu narekuje vest, bo moral odgovarjati za svoj prestop pred bogom.

Take in podobne so besede, ki jih lahko slišimo v cerkvi pri pridigah med volivno kampanjo. In potem šele govore o drugem.

Koga pa se lahko voli po vesti? Komunistov ne, ker ti so materialisti in se ne brigajo za potrebe duše, ki so najbolj važne. Niti se ne sme voliti socialistov, ker so tudi ti marksisti in torej materialisti; poleg tega pa so socialisti kup kamenja, brez kakršne koli življenjske sile. Voliti ne smemo tudi liberalcev, ker je imel liberalizem v Italiji že od svojih začetkov izrecno antiklerikalni značaj. Prav tako ne smemo voliti neodvisnih, ker se ne more točno vedeti, kaj prav za prav mislijo: ali imajo kakšno politično idejo, ki jo hočejo prikriti in v tem primeru niso pošteni, ali pa sploh nimajo idej in take ljudi je treba samo prezirati. Koga naj torej volimo? Po vesti se lahko voli samo ščit s križem, za katerim stoje ljudje, ki so si naredili kot glavno nalogo to, da branijo katoliško vero, ki je največja dobrina Italijanov.

To je tisto, kar zahtevajo duhovniki v svojih pridigah, da mora italijansko ljudstvo verjeti. O tem govorijo v cerkvi in izven nje v svojem tisku in na svojih lepkih.

Izid volitev v Benečiji

Za volitve v videmski pokrajinski svet so bili v dveh volivnih okrožjih Beneške Slovenije, Tarcent in St. Peter Slovenov-Povoletto, doseženi naslednji rezultati:

VOLIVNO OKROZJE TARENT	
Neodvisen Molar Aleksander	782
Furlansko ljud. gibanje	807
MSI	1.530
Socialisti in republik.	1.818
Ljudski blok	2.538
Demokristjani	10.591

VOLIVNO OKROZJE ST. PETER-POVOLETTO	
Neodvisen Marinic Jožef	309
Furlansko ljud. gibanje	279
Paesi tuoi (Ozopovci)	1.336
MSI	397
Socialisti	1.546
Ljudski blok	2.063
Demokristjani	10.473

NEODVISNA KANDIDATA STA TOREJ PREJELA SKUPAJ 1.091 GLASOV IN JE TO PRVA VEVCJA AFIRMACIJA BENEŠKIH SLOVENCEV V BORBI ZA SVOJE PRAVICE.

IZ VZHODNE BENEČIJE

GORENJI BARNAS

Par nas ljetos nje nič Cobro na puoje. Mjeli bomo slabo ljetu zavaj daža, ki nejeje genjati. Smo na pou junja an mamó se use kumetiska djela nazaj. Sadjje, par katerim mi ušafamu največje pardjelke, ljetos je blo use uričano od tuče. Do sadá tega njeso vjedele oblasti, kjer se na brigaju u kajšne kondicioni smo paršli. A za taše plačjat an nam jih usako ljetu je vič navijat gor, vejó de smo tu. Zatuó ljetos bi bilo pravično, de bi nam ponizal almanj taše, ker ne morremo priti do sudu, de bi se kupil kruha, kaj šelá, de bi mogli plačjat taše.

SV. PETER SLOVENOV

Naš kamun je biu dan u roké demokristijanom an trikoloristom, je jau žornal tu Uidme, ku če so ble postavjene druge liste, de jih je ljučstvo zavarniu. To se vje an usak človek pametan zastopi, de drugo nje mogu zbrati špjetarško ljučstvo. Tudí pod fašizmom se pisalo an praulo, de so usi ljudi dal fidučjo fašizmom, potlé pa smo vidali, kakuo so finili tisti, ki so ga zastopali. Nimažo takuo nič kaj se pohualit, kjer u resnici ljudi njeso mjeli kaj za zbrat.

ČEDAD

Preteklo soboto, bi se kmalu parpretila Urbančičevi družin adná velika nasrejšja. Njeh osam ljetni sinček Lucijan sje popundé ihrau z drugimi puobči par bregu Nedíže an je pri letanju zgubú kullibrijo an zatuó spadu u uodó. Onde so ha zaneslé žej na sredo Nedíže an je biu žej zapisan smarti, a na veliko srejščo je biu tam blizu nek mlad fant, dobar plavač, ki sje vargu u uodó za otrokom an takuo ga je u pravim cajtu parnexu na suho an mu takuo rešiu živjenje.

Zvjedáli smo, de se buo končno kaj napravilo po tulkim cajtu prosenja za naše te bune, ki se muoraju stiskati u nezadostih an slabih prastorih našega špitala. Nardiu se buo dan nou špitau, za ketereha je blo deštinano 105 miljonu lir. Ku jaju načartí bo novi špitau moderno napraujen an stalo bo notre dosti te bunih. Mi ve šperamo, de bojo začel z djelom čez malo cajta an de buo paršlo do djela vič djeloucu, ki par nas so danes, ki čakaju za biti okupani.

SOVODNJE

Dne 9 teha mjesca so par nas ustaviú djelo na cjesti Sovodnje-Jeronišče, na druhi strani patoka. To cjestro so jo djelali pod »Ente Montana« za dati malo djela dostim dižokupanim, ki so par nas žej dugo cajta brez djela. Plačani pa so bli zarjes slabo; ta oženjeni so dobivali samo po 600 lir na dan, neoženjeni pa samo 500 lir. S takom plačo se vje, de je blo težko družino ridit, sadá pa še to jim bo manjkalo, ker djelo je blo ustavjeno.

GRMEK

Huda nasrejšja sje zgodila našemu vaščanu, 21 letnemu Aldu Kjabaju. Buogi puob teškúo je čaku, de bi mu udobil djelo par kajšnim kraju an po dostim čakanju se mu je posrečilo, de su ga okupal za no malo cajta na djelu od akuedota, ki ga djelaju tu naši uas. Takuo se je zgodilo, de en dan sje napravu na djelu. Na djele su ga ložli vartat mine; za de djelo je šlo buj naprej par vrtanju min, so nucal tud uodó an potlé kader so mjel ustrelit mino, za jo vesušit, so muorli luost po no pest pumberja an paržgát. Zgodilo se je, de blizu mine je stalo an kilogram črnege pumberja an nesrejšja je tjela, de ohinj je padu na tist pumber glih u cajtu ki Aldo je hodu tam blizu. An p'amen od ognja od pumberja je dau vas oku puoba, takuo, de vuneno kanotjero, ki je meu na žuote mu je zagorjela. Alda Kjabaja su pejali u špitau tu Čedade an tam se buo muoru zdravit 15 dni.

O telih votacionah

Usi nepošteni ljudje taz Grmeku su se bal, de na telih zadnjih votacionah, ki so ble na 10. junu, udobil lišta od stjarih kandidatov, ki so bli se ložli tu independent pdo znak »grozd an kostane«. Tisti nepošteni ljudje njesu mjel vič kurajže, jih je bla špot obečjuvat lju-dem pakete od Amerike an use te druge reči, zak su vjedal, de če bojo nadaljeval s tistim obljubam ku sada pet

ljet, ljudje jim bojo pljuval čju gobac.

Zatuó su mjel ki za študjarat an automobile brusit an riunione runat, za de bi nazaj ljudi ujel.

Al vesta ka su muorli narest, za de so ljudje votal zanje, zak čene nje bluo nič z njimi? Usi vedo, de u Grmeku je dost riunih družin, ki majo potrebo podpuore od kamuna an od governa. An tisto jutro priet ku so šli votal, so vargli glas med ljudi an ljudje dan temu drugemu so prauli, de je jau kamunski sekretar, de tisti ki ne bo votal za »Democrazio Cristiano« an bo use zvjedú »an de tajšan ki ne bo votal za nje, naj se ne kaže vič na kamun, kjer mu ne bojo dal ne podpuore od governa ne od kamuna.

Udobil se bli tud take hlapce, de tisto nuojé od torka do srede pred votacioni, su po useh zidah pisal z ardejčo farbo prout našemu provincialnemu kandidatu Bepulnu Mariníču: »Traditore della Patria! Non votate per lo straniero! Non votate per chi vi tradisce!«

Ne de bomo mi sodil an pa so presodil sami ljudje taz Grmeku, de ku Mariníč more bit traditor, če je tu te prvi uojški tuku pet ljet an je biu prižonjer tu Dachau. Ki če je biu še kajšan u Dachau naj povje ka se je pretarpjeo, za udobit stolič tistim ljudem ki donas nas kličejo traditori. Se njeki družega so ljudje presodil, de Mariníč je kakuo straniero, če ga usi poznamo an je par nas u Beneški Sloveniji doma. Tisti »colonelli« ki so jih oni postavil za provincialne kandidate so stranieri, kjer jih ne poznajo niti naši puobje, ki so bli usi tu uojški. Ku su bli naši puobe tu perikulnu oni su bli doma takuo de

MATAJUR

Ljeta an ljeta čakamo, de bi se nam začelo djelati še za našo uas cjesto, ki bi nas povezala s Souodnjami. Obječal so nam pouno krat, de bodo nardili to rjes potrebno pot, a ku sma vidali, so prej začeli djelat cjesto tri kilometre dougo, ki od Souodnj peje na Jeronišče, kjer je že adná cjesta dobra, de se po njej lahko use parpeje. Kaj nas majo pru

TAJPANA

Tej, ki te usem znano so se parstavile na votacioni 10 junja u našem komunu, štjeri liste kandidatov; ta parva lista je bla lista slovenskih independentu, ki ne mjela za simbol smrjeko, druha je parstavila demokracija kristijana, tretjo kominformisti an čatarto pa socialisti od Saragata. Rizultati so teli: na paruo mjesto so paršli demokristijani, ki so mjeli 411 votou an buodo mjeli 16 mož, na druhem mjestu je lista smrjeka, ki ne mjela 111 votou an so jej dali samo adnehá moža, na tretjem mjestu so kominformisti, ki so mjeli 84 votou an bojo mjeli adnehá moža, na čatartim mjesto so pa socialisti, ki so mjeli samo 55 votou an so jim dali dva moža. Slovenska neodvisna lista smreka je mjela veliko zmago u Brezjah, kjer so ljudi votali zanjó 75%. U ta druge uasi komuna so znali judje dobro votal saj so povsjerode na drugem mestu an so u veiki mjeri dali svoje vote slovenski listi, čepru velika propaganda združenih demokristijanov, kominformistov an socialistov je tjela oslepiti naše judi, de bi šli na nje puot. Slovenski kandidat, ki je biu proklaman za slovenskeha zastopnika je mou use kuže 295 votou (111 dani listi an 184 preferenc). Tud druhi 15 kandidatov so mjeli use kuže od 255 votou do 287. Do sadá njemamo datou, kjer autoritá nam jih njeso dali an u drugim Matajuru buomo pisal za usako uas posebj rizultade. Za slovenskeha provincialneha kandidata, Tajpana je dala 173 votou. U Brezjah so tudí za teha kandidata votali 75%.

PLATIŠČE

Pretekli tjeđan, je huda nasrejšja kapitala Bepinu Pirro taz Platišč. Bepino, ki o je star 17 ljet, je pondajak, 4. juna

Pjesma minatorja z Belgije

Čarna mišerja u ... i me je pohнала,
kar zemja domača zame kruha nje dala.
Jast od zjutra do zvečera u minjeri živim,
u čarnim karbonovim prahu se močno potim.

Preljubi otroci an drahi muoj duom,
kadá bo paršu dan ko vidou vas buom?
Ne vjestá kak' hudo je bit' deleč od hiše,
če destin vam puot u tužno zariše!

Zatuó prašam sinuove, beneške Slovence,
borita se nimar za use naše pravice.
Saj muorajo priti dnovi veselja,
an konac bo za nas uséga tarpjenja.

za norca nas? A na vejó kulku potrebni smo cješte? Ulada naj pohleda še na nas z djelam a ne samuo s besjedami, ki smo jih previč spiti.

nje blo cajta jih snotat. Pri tem písanju, kričanju an terorju, su mjel srejščo prestrašit vič od naših ljudi, ki so se bal, de segretar bi zvedu za koga su votal en rajši storil di manj ne iti votal al pa su votal za DC.

Duhounik je tud strašu ljudi s pak'enskimi ohnjam, kamunski možje pa s potrebinjo, ki jo nucaju buoge družine. Ze zgoda, ku su ljudje u ojerku šli h naš, su čul od altarja, de morejo votal Boga ampá ne hudíča, če lih nje bluo na listi ne ednega ne drugega.

Tisti naši ljudje, ki su šli votal predpuodne an paršli vuon iz drugega sectiona su guoril: »Mama moja, mama moja, kaj ta notar!«. Škrutinatorji su ljudjem kazal katero listu naj votaljo. To su djelal tud popudne, ko je biu tam naš raprezentant. Edan policjot od Kanalaca, ki ima službo u Genovi, je peju ednega človejka pru u kabino.

Če glih je bluo tka terorja, tka strahovanja, tka pridganja prout našemu kandidatu Bepulnu, ljudje su vidal, de nje an traditor, ampá de je pošten človek an zatuó su tud zanj votal.

KANALAC

Telega zadnjega daža in buskanja se je zgodilo dost nesrejšč. Takuo se je zgodilo Kozarju iz Kanalaca, de mu je strjela triščenla tu senik an mu je zgoru senik an to zadnje senuo, ki ga je imou notar.

Takemu človejku je potreba pomagati.

IZ ZAHODNE BENEČIJE

popudne pomahou par teleferiki, ki so pošljali daruá po nje. Med tjem, ki so spuščali daruá, on e se zapneu tu brjeme dar, ki e se začeu pomikati dou po niti. Kar on se nje moru liberati, brjeme te ha zaujleklo za njem, an žej po 20 metru ne uar, s ketero te bo brjeme zveženo, uderla an bohi sin e spadu tou hlobino visokó več koj 60 metre. Na pomuoč, kar so tuó vidali, so sobto šli h njemo domači judje, ki so bli tam blizu. Parnesil so ha na suoj duom, ki je pa po malo časa za tjem umar, ker je par padenju velike poškozbe po usem telesu.

Bepino Pirro je sin ne bohe fameje, te bi dan dobar človek an djelouac, čepru je mou 17 ljet. Biu je močno parjubjen med mladimian za tuó ne bo pozabjen. Ker ta fameja, ne zgubila sina, ki ji je daju največjo pomagilo s suojem djelam, »Matajur« prosi use svoje brauce, de bi se tistu ubogo fameju paršli prouti, ker ima veliko potrebu. Pomagila naj se pošljaju na telu direccjon: Matajur - Via Mazzini, 10 - Udine.

VISKORŠA

Poročamo, de je na dan 29 maja na hitro umar naš drahi parjatel an podpiratel »Matajurja« Karloni Vižjo, targovec, star samo 54 ljet. E bi use skozí dan fedel Slovjenec, ki si je še močno pokazu med učero tu partizanski uojški. Pomagou je slovenskim partizanov an zavuj tegá je muoru močno tarpjeti, kjer so ga prehanjali fašisti. Bi e dobro poznán po cjelemu našemu komunu, an u druge kraje kot dobar človek an pošten targovec. Njehovi fameji »Matajur« izreka iskreno sožalvanje, ranjkeha pa ha bomo konšervali u našim največjem spomine.

ZA NAŠE DELO

Na varte an u njivi

Čebula: Povemo, de čebula njema trebinju dost uadé an zatuó pa na korji pomuočuvat nimar. Samo kadar suš je zlu duh se ji bo parmočuvalo. Poveimo na zadnjim, de morta usját čebulo an mjesca ovošta za ju verit u konac jesen.

Česnak: Na zabimu se česnaku glavo zavit kadar perje je žej zlu veliku. Na tolu vižu bo buj gnalu dol u kornine an bomu mjel venč pardjela.

Grah: Usadita grah tu zemjo, ki je lahka an ne tu ilufcu. Od mjesca maja naprej je nimar čas sadit grah. Vjedita, de grah ima trebinju zemje, ki je bla lepúo parkopana an če bit usadjen tuk je obiuu sonca. Kadar je suš mu je treba parmuočit.

Pratični navsjeti u horkim cajtu za djeluce

Ljetos smo mjeli močno poznu pomlad; daž, ki nje tu henjati tu zimi an kar padu do zadnjih tjeđnu, je pustu še hladnu temperaturu an takuo smo paršli na prah horkuote neparpraujeni. Te,

ki bi se sadá postavu kar na ankrat budemu soncu ha buo sigurno opekló.

Al vjeste kako se pomahati, če uas buó sonce opekló an buosta mjel ardecu an boleču kuožu? Muorta napravit medizinu sami, ki na buo vam tulku demarja koštala. Uzámata dan limon an ba stisnita de pride uon use tist sok, ki ha imá. Notre u tist sok zmješajte u dnaki mjeri še gličerinu, ki ju buosta kupili u specjariji. S tjem namažite kjer je opečenó an potlé buosta sobto vidali an čul kakuo vam buo buojš.

Horkuota je tla. Par djelu na puojah al na senožetah usak djelovac imá rad piti usaj mal marzle uodé, de ugasne veliku žejú, ki se jo tarpí poljéte. Al vjestá kakuo se darži uodó frišnu za dosti cajta, čepru je velika horkuota? Dajta flašu u katjeri je uodá al kajšna druha pijača u adan seglót, katjeri sta prej rapounili z zmoečnim pjeskam an dajta nuotre še mal debele soli. Tuó postavita u sjenco an mjeli buosta par rokah nimar podžerjuh marzle uodé al pijače, ki se usak človek želj u horkih dnevih posebnu kar djelamo oku sená an smo deléč od zvjerala.

Prauca o skutu

U vasjeh Beneške je bla nimar tarda za živječ, takuo nam pravijc naši najboj stari ljudi. Dnako je bluo tud u tistih cajtah, ko še nje blo vasi napraujenih an so judje živjeli kar po planinah an pasli krave, ouce an koze. Takrat pravijo, de sta hodila po svjete Kristus an Svet Petar, ki sta djelala čudeže, da bi judem pomagala do buošega živjenja.

Ku sta ta dua moža prehodila že use Furlanijo, sta paršli še hor u naše planine. Bla je žej nuojé an parpraujelo sje na nu veliku hudo urg, ku sja potoukla na urata negá kazona. Kle notra so bli sami pastirji, ki so kuhali polentu za vičerju; ku so vidali ob tej hudí uri ta dua trudna romarja, so jim jali, de naj u kazonu počakaju dan. Kristus an Svet Petar, ker sta bla močno trudna, sta kar močno rade uoje sprejela parjatelско povabilo dobrosarčnih pastirjov. Tud večerjala sta z njemj, kos polente an skledieo sjeratve. Sjeru njeso mjeli za jim dati, ker so ga muorli usegá dati gospodarju od krau, ki je živou na ni drugi planini. Ku je Svet Petar vidu kakuo su buogi tisti pastirji an kakuo jim njih gospodar slabo da za ži-

vjet, ker jim ne da niti kuoščka sjera al mleka za vičerju, je jau Kristusu naj napravil dan čudež an takuo pomaga pastirjam, ker su dobrege sarčá, Kristusu so se zarjes zasmilili an zatuó je ukazuu, de naj postavijo na ohenj tisti kotlič s sjeratvo. Pastirji so ubogali an napravili use tuo kar jim je jau. Ko sje ta sjeratva močno pogrela, je Kristus ulju notre malo ažejda an blagoslovu. Začel so molit an naredu sje čudež. Sadá sje na sjeratvo parkazala na ljepa an gostá smetana. Uze li u roke cedilo an so to čudežno rječ dol posneli an ju jedli s polento. Bla je močno dobra a ker je bla prukar dou taz vrele sjeratve uzeti je še pekla an Svet Petar, ki ni snu prú dobro houorit slovensko je jau Kristusu »La skuote« (pečé). Ku so slišali pastirji, ki niso znali furlanski, de je reku Svet Petar »skuote« so mislili, de je tuo ime tiste dobre reč; za sje an zatuó so ji začeli pravit »skuta«. Skuto pa jo rjes djelajo še donas po useh vasjeh naše džežele, de jo jedo s pulento na mjesto sjera, ker je se nimar velika mizerja ku je bla takrat.

RAMANDOL

Naša uas an poušjerode, smo potarpjeli zarjes na veliko škodo od ljetošnjeha čudneha uremena, ki se kar nejeje šnje zabuojšati. Poma, ki par nas na dobro rodi, nam je uničiu žej velazimeki daž, kjer evotenje te spada na tla pred časam, druhe pardjelke pa nam jih je uničila huda ura. O kruha an polenti to nje hovorenja, de bi ljetos jedli od našeha pordjelka, touča je pobila no veliko part. Vinjika, ki ne djelala žej grozdiče, je bla skuazi usa uničena an ta škoda na se če poznati za več ljet, ker so mlade vinjike porute an par več krajah, bo trjeba usaditi nove.

Na kraj naših poškodovanih polj an vinjetu, so parše autoritadi, de so se na puoštu prepričali od velike škode, ki smo jo mjeli zavuj touče an zatuó mamó upanje, de se bo nam pomahalo, ker smo zgubili skuazi use ljetošnje pardjelke.

BRDO

Ta na naš kamun u nedeju 10. junja su ble eleccjone za konsej provincial nu še za konsej kamunal. Za konsej kamunal judi so muorli votali za demokraciju kristjanu, le za judi independente ke bi se ložli ta pod simbol bilanče.

Ne uerbala lišta od Demokracije kristjane, zujtá ke pouno votu su šli razdelitni nu pouno šked su ble anulane. Judi nisu kontent, zujtá ke Zaváršani nu Bárjani nu majo štiri konsjerje sa-ka uas. Sedliščeni nimaju kuj na konsjerja, Njivarji dva, Terjani dva nu Podbarjani dva nu Mužčani jedan. Tuokle ni justo, zujtá ke te spetalo na konsjerja še Mažčanom nu Terjani su mjeli dirit mjet jih tri. Tuokle dependá ke ne uerbala demokracija kristjana, ke ne mjela pisano ta na suoj kontrasenju »Libertase« eto ke independente ke so mje-

le pisano ta na suoj kontrasenju »Giustizia« su zubile. Itako kdo ke na ne uerba giustizia, to ne more biti neč just.

Tjezi ke su votali za demokraciju kristjanu, zujtá ke ne mjela križ nu su kolkolali votali itako za Boga nu videjo anjelé ke su votali kuj za interese od na partida, nu za suoj dama. Zvaldić nu Dolič ke su organizirali tuokle ne morejo biti kontenti. Bal ne ba demokracija kristjana ložla kuj dva konsijerje ore u Zavrh, ti ke ne bla ložla za te drue vase nu dan konsijer je za Muzac tuokle ta ni morio uljezte.

Nou konsej komunal će biti komponan sousti te judi, ke su te te na liste od demokracije kristjane nu te tri ke su uljezli ta na minoranco: Ker Remo, Pinoza, Guido nu Siniko Agostino. Sinčik će biti simpri Batoja Lojz ke e mjeu več vote kuj sousti.

TER

Nedeja 3. junja su inaugurali ta na našu uas monument ke su storli za tize ke su mrlí ta na dua uera: Ta parva ke Talja ne stória za mjete Trst, nu ta sekonda ke ne stória za ju zubiti. Itako Talja nama simpri suo, kuj ni nimamo vič pouno od naši judi ke so mrlí. Za jih naordate smo strolí ta monument ke to ma pisano gore souse imena od te mrtve, z našame soutame. Talje ne poslala ore kuj general Morra ke e jau ne čtjeri besede za nam povjedat ke naši judi su do bri soudati. Mi smo žej vjedali tuo, ma smo tjeli vjedati rajši čada nu ču se desedati dati pensjon usim (amiljarí te mrtvih, nu dati mortuorih od tjezi ke to vje ke so mrlí, ma ke nisu senjé djali neč.

Odgovorni urednik: TEDOLDI VOJMIR

Tiskala: Tiskarna Lucchesi - Gorica

Z dovoljenjem videmskega sodišča št. 47